

Meridiana

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLITICA • TRIBUNA DEL FRONT INTEL·LECTUAL ANTIFEIXISTA

Any I. - Núm. 21

Barcelona, 5 de juny del 1938

Preu: 50 cèntims

M E R I D I A N S FORMIGUES

A una banda, un camp de blat erecte, verd: la saó abundant d'aquesta primavera n'ha precipitat la creixença. Les espigues són grosses, compactes, d'arquitectura sòlida. A l'altra banda, la vinya, "coronada de pàmpols". Ací el verd és gairebé translúcid i, a l'extrem, les fulles es matissen del roig coral·lí al groc topazi.

Entre les roderes i els marges, minúsculs cràters dels rius de les formigues que ara lliguen animadament, febosament amb una dinàmica ratlla negra les paral·leles del camí. Van i vénen incansables, empeses per un ritme al·lucinant. Donen, encara, la raó a La Fontaine; actualitzen les meravel·loses pàgines de Maeterlinck. Més enllà, sota les branques alçaigudes d'uns avellaners, qui sap si presoner d'algun cruel sediment de la meua infantesa, assisteixo impossible a una lluita ferotge: una formiga malda per arrossegar un cuc blanc sobtadament després d'una avellana que jo mateix acabo segurament d'esclavellar damunt la terra encara blana de la darrera pluja. El cuc es retorça i amb el seu morret vermell escomet la formiga. Aquesta amolla un instant la presa, vacilla i, estratègicament, clava la seva mandíbula en forma de tenalla al flàccid cos del cuc; d'un primer impuls l'arrossega unes passes enllà: un obstacle o tal vegada la fadiga l'obliguen a alentir la seva cursa. El cuc es debat violentament, torna a flagellar el cap de la formiga amb el seu morret rosadenc; nova relaxació en la lluita, nous giravolts entorn del cuc i nova escomesa per part de la formiga. El combat esdevé gairebé angoixós, el cuc es redreça amb violència, amb l'extremitat del seu cos, afuat, assaja d'aferrar-se a un bri per ancorar-hi la seva resistència; es retorça frenètic, mou debades el cap per alliberar-se de les potes arripadisses de la formiga. Obstina, la formiga sotja i palpa golidament el cos flonjo del cuc esperant el moment de clavar-li les seves minúscules tenalles, per a fer-lo seguir entre la brosta. Sobtadament arriba una altra formiga. És més gran que la que sosté la batalla. Mou el cap, enorme comparat amb el de la seva companya, i, durant un instant, la veig espectadora,

com jo mateix, de la lluita. És un moment crucial per a la vida del cuc que es debat i s'afolla entre les potes de la formiga. La nou-vinguda ha pres el seu partit: escomet al seu torn el cuc i ho fa furiosament, gairebé rabiosament, encerclant-lo amb les seves potes poderoses. L'altra formiga, que imagino cansada, exacerbada pel seu heroic esforç i, per això mateix, encara més obsessionada a vèncer, es refà de la sorpresa i corre a l'encalç de la seva rival que, amb menys esforç que ella, fa seguir la presa. Quan l'aconsegueix, en lloc de llançar-se damunt el cuc, s'aferra a les potes posteriors de la intrusa; aquesta, en sentir-se escomesa, allibera el cuc i es detura. Hàbilment, posant al servei d'un joc sinuós les seves potes, s'enfronta amb la petita i obstinada formiga. El cuc podria ironitzar a base d'aquesta lluita fratricida, però cuita a fer-se escapol entre els brins per a posar-se a recer d'una fulla. Les dues formigues combaten noblement — vull dir cara a cara —, amb moviments semblants als de les cabres quan entretopen entre elles: testa banyuda contra testa banyuda. Les formigues, però, no es redrecen sobre llurs potes, sostenen, per analogia amb el cos a cos de la boxa, un cap a cap sense treva, ajudant-se de les potes davanteres que mouen com si es colpissin. La formiga més petita, exhausta, va retrocedint lentament; a moments les seves potes es bleguen i diria que cau agenollada. No es dona i revé incansable a prosseguir el furios combat. (Combat pèrfid, mortal i estranyament silenciós! Penso, fa estona, que d'un sol gest jo podria deturar l'escomesa, separar les dues rivals; obligar-les a continuar furgant el camp de blat on les altres formigues segueixen acarrades un exemplar camí de concòrdia. Penso, encara, en les innombrables galeries subterrànies on milions i milions de formigues pacífiques organitzen l'avitualment per enfrontar l'hivern i, insensiblement, aixeco la muralla d'una fulla entre les dues enferrades enemigues, m'eregeixo en àrbitre de la pau i, no sense una singular nostàlgia, poso terme a la lluita.

Xavier BENGUEREL

ELOGI DE LA 43 DIVISIO

Per J. ROURE-TORENT

La invasió d'Espanya per les tropes heterogènies i bigarrades que, sota el símbol titellesc de Franco — "generalíssim" —, capitost polític, cap d'Estat i cap de Govern, tot d'una peça i al dictat italo-alemany —, espolien el sòl i el subsòl hispànics, fan córrer la dalla de la mort fins a les més llunyanes poblacions de rereguarda

UN DELS ENCRESPATS PAISATGES PIRENECS ON ACTUA BRILLANTMENT LA DIVISIO 43

i intenten dominar i esclavitzar terres i homes, ha donat origen a les més esplendoroses meravelles i ha estès pel món sencer una gegantesca onada de simpatia i admiració davant l'heroisme dels nostres soldats i l'esperit de superació que es manifesta arreu.

Espanya és un conglomerat de pobles, amb variació de llengües, de races, de costums, de tarannàs, de civilitzacions i de fesomies geogràfiques; la manera peculiar d'ésser dels distints pobles, amb l'empremta històrica de cada un, forma un viu contrast que sovint s'ha traduït en pugnes i contraposicions violentes. Tots ells, però, tenen uns punts de contacte, determinats en gran part per la llatinitat i l'ambient climatològic comuns. Segles enllà, el geògraf Estrabó pogué constatar que els habitants d'Hispània, en aquells temps políticament deslligats els uns dels altres, es caracteritzaven tots pel valor heroic, l'amor a la llibertat, la resistència física i la fidelitat. Malgrat les diferències racials, el va-i-ve de la història i la rivalitat d'interessos, aquells factors que Estrabó distingí en els hispànics de la seva remota època perduren de manera acusada en els homes de l'Espanya d'avui, siguin catalans, castellans, bascos, gal·lecs, asturians o andalusos; és una característica fonament arrelada entre el mosaic variat de les virtuts de cada una de les nacionalitats que constitueixen l'actual Estat espanyol. Els esdeveniments que el llarg de les anyades ha escrit al llibre de les gestes hispàniques, palesen aquesta perennitat de l'anhel de llibertat i d'independència, de la decisió a no deixar-se trabar a cap jou, de la valentia i de la fortesa que, en els moments de gravetat, posseeixen indistintament, tots els espanyols.

La guerra forjada pel feixisme internacional per a apoderar-se de les terres hispàniques, aquesta contesa que nafra la nostra carn i ens fa sagnar el cor i afecta els restants pobles del món, ha posat de nou en vibració les qualitats imparells dels espanyols. Al costat de les falles naturals i inevitables, alhora que feien aparició els elements disgregadors que, també, posseeixen tots els hispànics com a primera reacció a un fet greu, les virtuts ofegaven aquells defectes i creixien cada dia amb major ufana fins a adquirir un volum que havia d'emplenar l'atmosfera. Espanya se superava, amb lentitud o amb rapidesa, i el procés de superació no ha arribat encara a la seva fi.

L'heroisme dels combatents que, als distints fronts, aixequen la bandera de la llibertat i del progrés, constitueix la més preada herència de l'esplendor que, en un demà pròxim i lluminat Espanya i irradiarà enllà de les fronteres fins a causar meravella al poble més arrelat. És una decidida voluntat de vèncer que quintaesencia el sentiment unànime de totes les masses hispàniques; és també una esperança per als sofrents de les cinc parts del món.

Aquells soldats, al front de Madrid, pel

novembre del 1936, disposaven d'una sola metralladora que, emplaçada en un lloc perillós i estratègic, delmava l'enemic i li privava d'avançar; això no obstant, el qui manejava l'enginy era fatalment abatut per les bales dels invasors, i els soldats s'esperaven per a ocupar de seguida el lloc del que queia i es disputaven per a tenir l'honor de disparar la metralladora abans que els altres. Aquell comissari de guerra o aquell comandant militar reben unes ferides greus que tal vegada podrien ésser curades si l'equip mèdic intervingués immediatament, però ells saben que llur exemple menarà a bon terme l'operació que es realitza i es mantenen al lloc que els correspon fins que l'acció ha estat enllestida o fins que la mort, que ha penetrat en el cos pels forats que han obert les ferides, els escanya la boca del cor. Aquells braus minyons, al front de Terol, han rebut l'ordre de defensar una posició, i, sense vacillar, es mantenen fermes bo i disparant les metralladores, com si homes i màquines fossin un sol ésser, i engeguen l'últim dispar amb l'últim alè de vida, quan els tancs i els carros d'assalt italians els aixafen en els llocs que defensaven, sense haver reculat ni un sol pas, adherint llurs cossos a l'argila i xopant els camps amb la sang que ha brollat de cada porus. Aquells altres soldats, encara, avancen segurs i altius per entre l'exèrcit motoritzat enemic; un darrer l'altre, cauen segats pels dispare que els envolten, però ells prossegueixen la via sense ni adonar-se dels camarades que deixen, i llur decisió desmoralitza els invasors i permet un puixant contraatac. I aquells altres, soldats i oficials, esperen a camp ras, una bomba de mà preparada, els tancs enemics que s'acosten amb el soroll metàl·lic que empena el cel d'esgarriances, i els inutilitzen, fins que una ràfega de bales els taladra el cos...

Aquests actes no són fets isolats. Es

sigui un nou baluard italo-alemany destinat a cenyir més el cercle de França.

43 Divisió! El món sencer contempla la teva gesta grandiosa i proclama la teva fama! Els noms dels teus homes són herois universals! Companys de la 43 Divisió, heu fet créixer més la glòria de l'Exèrcit Popular Regular de la República i heu causat a l'enemic una derrota moral molt més grossa encara que el seguit de derrotes materials que li infligiu, de les quals són testimoni eloqüent les 15.000 baixes i escaig que li ha representat voler-se afrontar amb vosaltres.

L'exèrcit republicà, davant l'ofensiva impetuosa que, gràcies a la superioritat d'armament facilitat per la política de "no intervenció", realitzaren els exèrcits feixistes, cedí el terreny aragonès. La 43 Divisió, situada a l'Alt Aragó, romangué al seu lloc a pesar de tot i es disposà a no abandonar els Pirineus fins a haver-ne foragitat l'enemic o fins a restar anihilada pel complet.

Les muntanyes aspres i feréstegues de l'Alt Pirineu, fortes i belles, enlluernadores per la puixança del groc del sol i del blanc de la neu, tallades en dures facetes com un immens diamant, plenes de passos difícilissims, s'han vist comoses pels dispare d'aquests braus homes que defensen el món des del cim d'uns pics muntanyosos i han trontollat en sentir els rons dels avions i les explosions de les bombes d'aquells que pretenen arrabassar-los la terra que defensen. Vosaltres, camarades de la 43 Divisió, simbolitzau tot l'heroisme dels defensors d'Espanya; vosaltres concentreu les gestes magnífiques, sorprenents, meravelloses de les quals són capaços els soldats de la República. Madrid, Guadalajara, Euzkadi, Astúries, Terol, Catalunya... han escrit i segueixen escrivint les millors pàgines del llibre d'or de la humanitat, perquè el complex de coses que es defensen ara en les terres hispàniques adqui-

UNA ALTRA FESOMIA DEL PAISATGE ALPI QUE SERVEIX DE MARC ALS SOLDATS DE LA DIVISIO 43

produeixen gairebé a diari i abunden cada dia més. I es realitzen també col·lectivament.

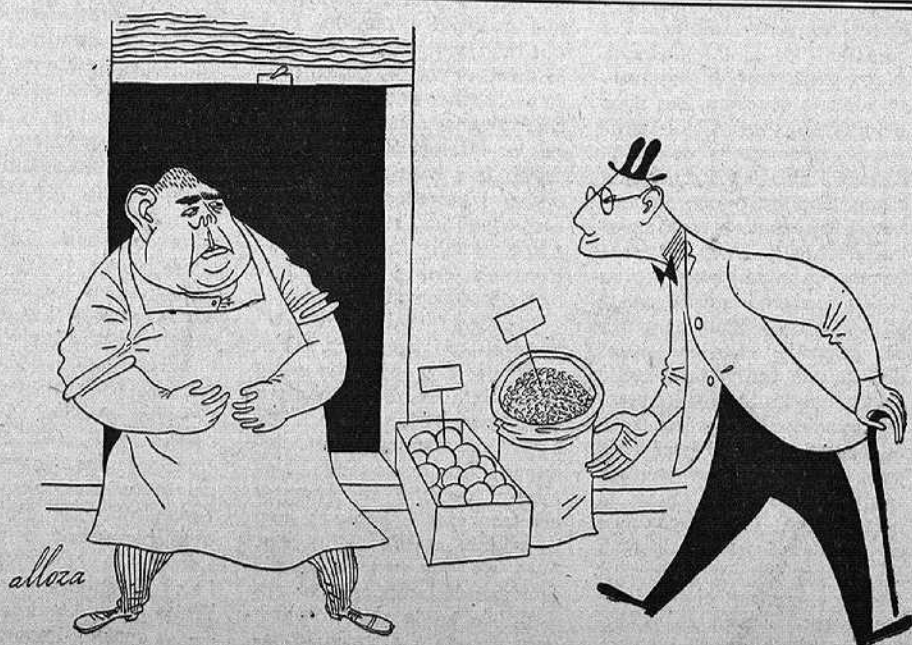
Ací tenim el cas de la 43 Divisió, que als Pirineus aragonesos, separada per la Vall d'Aran de les restants forces governamentals, resisteix la pressió feixista i ha impedit que la frontera franco-aragonesa

reix el més elevat valor. La 43 Divisió, amb els combats duríssims que sosté victoriosament a pesar de trobar-se davant un enemic molt superior en nombre i ben avituallat, amb els actes d'heroisme individual i col·lectiu que registra a cada instant, amb la seva perfecta organització, es presenta

(Segueix a la pàgina tercera)

EUROPA ESTÀ MANCADA D'ESTABILITAT

— I com és que ara exposa els gèneres?
— Què vol, que m'exposi jo?

PANORAMA DE LA SETMANA

UNA ALTRA CONCESSIO DE LES DEMOCRACIES

L'acceptació del nou pla de control proposat pel Sots-Comitè, amb el vot en contra del representant de la Unió Soviètica, representa una nova concessió de les democràcies a la política dels Estats agressors. És difícil de preveure quan acabarà aquesta actitud incomprensible de les potències democràtiques de l'Europa central; però és fàcil de veure que Anglaterra i França han fet noves concessions a Itàlia i Alemanya en acceptar la fixació de la possible retirada dels "voluntaris" per a una data més o menys propera, i la fixació llunyanca, també, de l'establiment del control a la frontera franco-catalana.

El que Londres i París han acceptat, afavoreix extraordinàriament la posició agressiva de Roma i Berlín i permet que aquests dos Estats realitzin la seva acció agressiva amb el beneplàcit dels senyors que integren el malstruc Comitè de No Intervenció. I això perjudica la posició defensiva i honorada del Govern espanyol, ensenya que perjudica la preponderància dels mateixos Estats concessionaris.

Donar temps al temps, quan les hores són apressants per al futur d'Europa, és treballar, no pas per la pau del món, sinó per una possible conflagració bèl·lica que tindrà de sang el verd florit de la nostra primavera. Per això davant la tossuderia manifesta de les democràcies en voler ajornar el que és de realització apressant ens sembla un absurd polític que pot fer responsables llurs autors d'una tragèdia que arribaria fins a les riberes del Tàmesis i del Sena.

No podem creure que França i Anglaterra segueixen, deliberadament, una política de temor davant l'agressor. París i Londres tenen prou influència a Europa per a imposar-se i per a imposar la pau. I si és així, ¿però l'orbesa el que els mou per camins equivocats i per viaranyos perillosos? Sembla que és l'obsessió de la pau el que provocarà la guerra. Ja s'ha dit que la llibertat és patrimoni exclusiu dels pobles que saben defensar-la. I França i Anglaterra, que creuen ésser els punts més fermes d'aquesta pau tan desitjada, poden convertir-se, per manca de fermesa, en els destralers que destrueixin les columnes damunt les quals s'aguantava l'edifici de la pau.

El problema immediat de la No Intervenció ha d'ésser el d'impossibilitar l'acció actual dels agressors, no pas fixant plans per al futur, incerts com a tals, sinó fent front a les realitats presents. ¿De què ens serviria l'establiment d'uns plans a realitzar en el futur, si mentre s'espera l'arribada del moment oportú hom es troba amb una realitat consumada?

Cal, doncs, que els espanyols que lluiten per la causa de la justícia, que és la causa de la raó i del dret, no ens deixem impressionar per les maniobres d'un Comitè que d'ençà de la seva creació no ha fet més que perjudicar-nos bo i afavorir els criminals que bombardegen ciutats obertes i que destrueixen les essències vitals d'un

poble que malda per deslliurar-se de la malura feixista que l'amenaça constantment.

No coneixem, amb detall, el cos de l'acord adoptat pel Sots-Comitè de No Intervenció; però les notícies que ens arriben a través de les agències informatives deixen entreveure la possibilitat d'una retirada de voluntaris circumstancial a canvi de la reconeixença de la bel·ligerència a Franco. Ens cal recordar a aquest propòsit, el que Mr. Eden digué a la Cambra dels Comuns la primera vegada que es tractà d'aquesta reconeixença antihumana i antidemocràtica. Franco és, simplement, un sublevat contra la seva Pàtria. Amb quin dret, doncs, pot aspirar que li sigui reconeguda la bel·ligerència? No és un traïdor a si mateix i a la Pàtria? És al poble contra el qual s'ha sublevat — i més encara quan aquest poble acabava d'afirmar la seva fe republicana en unes eleccions apoteòsiques — a qui respon d'acceptar o no la bel·ligerència oficial, cosa que en el cas concret d'Espanya és impossible puix que no hi ha altre fet real, en la sublevació franquista, que la villania del covard que, impotent per a deixar d'ésser feudalista, es declara oposat — i ho fa amb les armes — a la voluntat manifesta de la majoria del poble espanyol.

Deia Mr. Eden que la reconeixença de la bel·ligerència era una acceptació tàcita dels drets de Franco a la conquesta d'Espanya i que aquesta reconeixença l'afavoriria enormement. No podem, és clar, determinar què succeiria en el cas que la bel·ligerència fos complement de la retirada total dels "voluntaris", en el supòsit que la retirada fos completa; però com que hem de jutjar d'acord amb les realitats i no a base de suposicions, hem de creure en la justesa de les afirmacions de Mr. Eden. No podem, doncs, jugar amb la paraula de Mussolini i de Hitler, quan tots sabem a bastament que mai no s'ha complert cap dels acords adoptats amb Itàlia o amb Alemanya.

Ara bé: si la retirada de "voluntaris" fos efectiva, la reconeixença de la bel·ligerència no significaria cap perill, ja que això representaria per a Franco la pèrdua del poder marítim i la pèrdua, també, de la seva potència tècnica, servida, com sap tothom, a excepció del Comitè de la No Intervenció, pels "voluntaris" alemanys i italians.

Per altra banda l'Espanya republicana podria acceptar una maniobra italiana en l'àrea de la retirada dels "voluntaris", sempre que fos un fet la retirada total dels tècnics alemanys que són, en realitat, els que han fet que Franco hagi aguantat fins ara.

Segui com sigui, però, la realitat és que cal operar sobre fets presents i no sobre possibilitats futures, puix que aquestes possibilitats tenen, sempre, un marge molt crescut d'eventualitat.

Manuel VALLDEPERES

De la pau a la guerra

Des del 20 de desembre del 1916 fins l'11 de novembre del 1918, data en què fou signat l'armistici que posà fi a la guerra europea, el president Wilson definí la seva teoria sobre la pau en dotze discursos pronunciats, gairebé totalment al Senat i al Congrés nord-americans. Entre el concepte humaníssim de la pau, tal com l'entengué Wilson, i la teoria de la seguretat col·lectiva, hi ha un abis. Prescindim, no obstant, d'aquesta qualitat diferencial que correspon més al pensament marxista de la pau, indestructible, que al sentimentalisme d'una concepció burgesa, com fou la de Wilson.

FONAMENTS DE LA PAU WILSONIANA

"¿Es l'actual (la de la guerra europea) una lluita per una pau justa i segura o només per a un nou equilibri del poder? Hi ha d'haver, no un equilibri de poder, no rivalitats organitzades, sinó una pau organitzada. — No volem conquestes ni avantatges, no volem res que únicament pugui obtenir-se a costa d'altres pobles. — En la pau o en la guerra defensarem: Que totes les nacions estiguin igualment interessades en la pau del món i en l'estabilitat política dels nostres pobles lliures"; que la pau no pugui descansar, justa o segurament, sobre un equilibri armat de forces o poders; que els mars siguin igualment lliures i segurs per a l'ús de tots els pobles. — La propietat pot ésser indemnitzada; les vides de gent innocent i pacífiques, no. L'actual guerra alemanya contra el comerç és una guerra contra la humanitat. — La neutralitat ja no és possible ni desitjable quan es troben compromesos la pau del món i la llibertat dels pobles, i el perill per a la pau i per aquesta llibertat està en l'existència de govern autocràtics, apoiats per la força organitzada — completament regida per la seva voluntat — i no per la voluntat de llurs pobles."

RESPECTE DE WILSON A LA VOLUNTAT DEL POBLE RUS

El dia 2 d'abril del 1917, organitzada Rússia en règim soviètic precursor de la gran revolució d'octubre del mateix any, exclamà Wilson en el seu discurs al Congrés: "¿No sent tot americà que ha augmentat la seguretat de les nostres esperances en la pau futura del món, davant els meravellosos i alentadors successos ocorreguts durant les darreres setmanes a Rússia? L'autocràcia que coronava el cim de la seva estructura política, malgrat la seva llarga durada i el terrible que era en la realitat del seu poder, no era realment rus d'origen, de caràcter, ni de propòsit, i ara ha estat expulsada, i el generós gran poble rus s'ha sumat, amb tota llur majestat i poder nacional, a les forces que lluiten per la llibertat, per la justícia i per la pau del món."

EL QUE FA EL GOVERN ANGLÈS

Permanèixer insensible al Dret Internacional, sense invocar la

La distància entre Wilson i Chamberlain

llibertat dels mars. Tolerat l'esfondrament de vaixells anglesos. No aixecar-se, a imitació dels Estats Units el 2 d'abril del 1917, contra la barbàrie organitzada per les autocràcies que s'eregeixen en Estats feixistes. Tolerar la invasió i el consegüent atemptat a l'estabilitat política dels pobles lliures. Pactar amb els agressors, amb els qui ho esperen tot a costa del sacrifici d'altres pobles. No escoltar la veu de la humanitat amenaçada per la barbàrie insatisfeta, en virtut de llur voracitat conquistadora. Jutjar factible la neutralitat en el moment augur en que es pretén comprometre la pau de tot el món i la llibertat dels seus pobles. Transgir amb els propòsits sinistres dels agressors encaminats a transformar l'equilibri del poder polític en força armada irresistible, poderosa, hegemònica.

Aquestes qualitats diferencials fonamentals condueixen, necessàriament, a objectius també diferents. La teoria nord-americana de la pau desembocà a la Societat de Nacions, desvinculada deliberadament de les seves funcions privatives per a garantir la pau i fer-la permanent. La responsabilitat d'aquesta transformació no és imputable a Wilson, sinó als qui han fet de l'òrgan de la pau un instrument al servei dels precursors de la guerra. La política de compensacions territorials, que assimilen noves forces de poder als pobles organitzadors de guerres, condueix al desequilibri d'aquesta mateixa força i a la instauració de règims poderosos davant l'ambició dels quals, de tipus imperial declarat, sucumbiran imprescindiblement els pobles dèbils. La política de mà lliure a l'agressor condueix a l'absorció territorial mitjançant anèxions violentes com l'efectuada per Itàlia a Etiòpia, o assimilacions pacífiques, aconseguides pel terror, com la realitzada per Alemanya a Àustria.

EL VALOR DEL JUI HISTORIC

La pròpia història assenyalava als pobles els camins del futur. Cap poble situat d'esquena al testimoni històric ha perdurat. El que influeix en l'eternitat i la grandesa dels Estats és llur conducta. Nord-Amèrica s'emblemà durant la guerra europea. També Anglaterra. Igual França. Itàlia es convertí en tributària de la tradició i de l'engany. Wilson és l'home de la pau anterior a aquest període de la seguretat col·lectiva. ¿Quin rumb espera prendre definitivament el poderós Imperi britànic? ¿Quina adjectivació espera mereixer Chamberlain en la història de la humanitat? Les preguntes són inquietants. No obstant, cap poble fiscal del món, cap home damunt la consciència del qual gràvit l'enorme responsabilitat d'ésser àrbitre entre la pau i la guerra, podrà deixar de respondre a l'acte!

Eusebi LAMBARRI

POLITICA INTERNACIONAL

Dies passats trobàvem al "Ilustrowany Kuryer Codzienny", l'òrgan governamental més autoritzat i el periòdic de major circulació de Polònia, una nota que volia ésser oficiosa i que reflexava l'esperit que informa els elements directius d'aquell país amb referència amb la delicada situació per la qual passa Europa amb motiu de l'efervescència creada entorn del problema de la minoria sudeta de Txecoslovàquia. Sovint ens ha escapat un comentari sobre la Polònia d'avui, l'única que podem conèixer, car Polònia és la nació redimida per excel·lència, la llibertat de la qual justifica en part l'immens sacrifici que va representar la guerra de 1914-18.

La nota deia així: "Polònia, fidel a la seva aliança amb França complirà sempre els compromisos derivats d'aquesta aliança i acudirà a la defensa de França sempre que aquesta nació es vegi atacada per qualsevol altra potència. Malgrat tot, en els cercles oficials es considera que Polònia no pot ésser arrossegada a una guerra al costat de França si aquesta, en virtut de pactes que pugui tenir amb altres països que han estat i són una preocupació per Polònia, es trobés involucrada en un conflicte greu. L'ambaixador de Polònia a Berlín ha rebut instruccions en aquest sentit de M. Beck, el ministre d'Afers estrangers de Polònia, el

qual, de pas per a Suècia, s'ha aturat a la capital del Reich i haurà donat instruccions concretes en el sentit indicat."

L'actitud de Polònia i particularment la del seu ministre, el coronel Beck, ja fa temps que han deixat d'ésser un enigma. Hi ha països que sembla que s'entenguin en trair-se a ells mateixos. Polònia que ho deu tot a l'Europa occidental, Polònia que deu la seva independència al sentiment de simpatia que havien alimentat els pobles democràtics, Polònia que deu la seva categoria com a potència a la seva omistat amb França, Polònia parla avui un llenguatge equivoc que indubtablement rectificarà, però que quan el rectifique ja haurà produït els efectes perniciosos que tota actitud deslleial comporta. Polònia, fet i contat, haurà de decontar-se del costat de França i Gran Bretanya perquè sap que l'eix Roma-Berlin la tornaria a esquarterar, però malgrat l'evidència de l'amenaça, Polònia cotitza la seva cooperació com si fos una mercaderia barata.

La vida de Polònia com a nació sobirana no és precisament un poema emocionant. Podríem dividir-la en tres períodes: el primer, de 1919 a 1926, que representen set anys de lluita per a fixar les seves fronteres com estat independent; el segon, comença el 12 de maig de 1926 amb la dictadura de Joseph Pilsudsky i es clou el 12 de maig de 1935 amb la mort del dictador; el tercer és l'actual, el més segur i el més definit de tots, el de la Polònia dels coronels, tipus de govern autoritari, catòlic-romà, de la passada centúria.

Per un poble que havia conegut 130 anys de servitud sota el domini de tres diferents tiranies, Pilsudsky, més que un dictador, era un domador i un mestre. Els catalans sabem per experiència les formes absurdes que pren la manifestació de l'opinió pública en els països políticament ineducats i la mena de partits que neixen i s'improvitzen amb vistes al pressupost de la nació. Polònia ha patit tots aquests mals i el remei va cercar-se en la restricció de les llibertats ciutadanes, en l'enfortiment del poder executiu i en fer impossible la vida de capelletes i faccions. Avui

a Polònia es dibuixen tres grups polítics fonamentals: els nacionalistes radicals, gran massa de joventut que va absorbint els nacionaldemòcrates i que té mercedades tendències feixistes; l'oposició d'esquerra, que ha crescut enormement des de la mort de Pilsudsky i que absorbeix el partit camperol; i el Partit Socialista polac (al qual Pilsudsky havia pertangut en els seus bons temps), de tendències moderades, que ha aconseguit mantenir a través de totes les dificultats un ascendent efectiu sobre les masses obreres dels grans nuclis industrials.

Al voltant de l'actual President de la República, el professor Moscicki, i del cap de l'exèrcit, el mariscal Smigly-Rydz, s'ha constituït un grup de personalitats diverses que aspiren a crear una força popular de reconciliació nacional i que s'han emprès la tasca d'essumar les rivalitats dels tres grups i cercar la cooperació dissolida de tots ells. El coronel Adam Koc fou per algun temps el líder d'aquest partit d'unió que no ha cristallitzat encara perquè li ha mancat l'apoi del partit agrari que és el de majors efectius de Polònia. Avui substitueix a Koc el general Skwarczynski i per bé que l'èxit no és encara decisiu, la situació del govern, on hi tenen majoria els suposats conciliadors, és més sòlida que mesos ençà i els nacionalistes radicals han deixat de fer progressos ràpids i de mostrar-se agressius i absorbents com en altres dies.

En el mosaic de les nacions "redimides" Polònia és de les que ofereix una major unitat. Dels seus trenta tres milions d'habitants, vint-i-dos parlen la llengua polonesa i 24.000.000 són oficialment catòlics; quatre milions són ortodoxes russos, poc més de tres són jueus i prop d'un milió protestants. La minoria ucraïniana que és la més important del país i que té 19 diputats dels 208 que constitueixen el Sejm, fa temps que mostra inquietuds i que reclama drets polítics, culturals i econòmics. Abans de la mort de Pilsudsky se'ls havia ofert satisfacció, cosa que no s'ha completat, i avui, coincidint amb l'exacerbació del moviment sudeta, s'observa alguna agitació que el govern tracta de reprimir. En general, però, Polònia ofereix un aspecte de cohesió i de normalitat política dintre d'un règim dictatorial i autoritari que manté totes les aparences de constitucionalitat i que els "entesos" diuen ésser l'únic apte per a mantenir el poble en pau mentre fa exercici de ciutadania i assimila els ferments d'independència que durant tants anys el feren heroic i escamparen els seus fills per tots els punts cardinals del planeta.

Però Polònia, per la importància numèrica de la seva població, per la seva tradició i pels seus passats sofriments, per la seva posició central a l'est d'Europa, estava destinada a representar una força al servei dels grans ideals, àdhuc quan aquests fossin traïts o negligits per les democràcies occidentals. La floració militar d'una banda, els grans terratinents de l'altra, la por al comunisme soviètic i la desenfrenada apetència dels líders polítics de barrida, han fet de Polònia un instrument caduc abans dels vint anys de vida independent i sobirana. I avui el coronel Beck, ministre dels Afers estrangers, va de Roma a Berlín a rendir vasallatge i a fer-se perdonar la vida. El mateix havia fet Schuschnigg en èpoques no molt llunyanes i li va servir per a perdre Àustria i acabar amb un procés per alta traïció...

M. SERRA I MORET

VINT-I-DOS MESOS DE GUERRA

Carta oberta a N. M. Rubió i Tudurí

Estimat amic: Potser us estrena que sigui precisament jo qui us respongui, a mil quilòmetres de Londres, les vostres cròniques amables i suaus, sempre intencionades i sempre interessants. Ja sabeu que no sóc dels qui llenquen "epítets perilsos" i, políticament i socialment, pertanyo a l'estol dels que voldrien fer de Barcelona "l'arxiu de la cortesia". Però, amic Rubió, el cas és diferent. Fa vint-i-dos mesos que la lluita dura. En aquests vint-i-dos mesos s'ha format una consciència, s'ha creat un sentiment, que demana, ara, una adaptació del caràcter i de la intel·ligència. Al començament de la revolució vós i jo sentíem, per boca d'amics que llavors eren pròxims, exclamacions de defalliment i fins i tot d'escepticisme. Resultava que aquells homes als quals el catalanisme els havia donat tot, trobaven que el país no era prou fi, no era prou gloriós per a ells. El catalanisme, fenomen de selecció, l'havien situat uns quants cent metres enllà de les masses. Mentre aquestes masses els seguien, ells es vanagloriaven d'ésser llurs caps. Però en un període transitori de crisi, quan el país visqué una hecatombe històrica transcendentalíssima, els nostres homenetes feren de Goethe i, agafant el tren, exclamaren: "Preferireixo la injustícia al desordre". I bé, amic Rubió. Fa vint-

i-dos mesos que dura la guerra. N'han caigut molts i altres que no han caigut estan "tocats" per sempre. Al front hi ha disset lleves, és a dir, diverses generacions, homes que han rebut impulsos sentimentals i intel·lectuals diversos. Aquests homes viuen la guerra en tota la seva crua realitat. Guerra terrible, front a front amb germans nostres, però també front a front amb forasters que els han portat ací a lluitar. ¿Es que creieu que aquests combatents, els homes que s'han jugat la vida deu vegades, els homes que avancen i reculen, però que han sentit la desolació i la mort, al costat, poden sentir ni l'ombra de simpatia pels bizantinismes de la política de no-intervenció? ¿Es que creieu que nosaltres, que escrivem i pretenem opinar sobre la política, podem, noblement, induir en equivocacions els homes que es troben als parapets?

Si llegiu "Mein Kampf" trobareu un capítol on Hitler parla de la propaganda entre els soldats. Hitler, combatent de primera línia, tracta d'imbècils els propagandistes alemanys. La propaganda alemanya consistia en presentar els francesos i anglesos com a soldats covards i inaptes. Però els que llegien aquella propaganda acabaven per rebutjar-la en la seva totalitat perquè cada dia podíeu constatar que era incerta. Aquells

homes que lluitaven fins a la mort, "back to the walls", amb l'esquena a la paret, segons la bella ordre de Sir Douglas Haig, no eren covards. Eren un exemple vivent de virilitat.

Els homes que escriuen en periòdics i revistes no poden oblidar la guerra. No fem pas una guerra risible; fem una guerra que ens costa el bo i millor del país. Davant d'aquest fet, amic Rubió, sobren els escarafalls dels qui voldrien que no es fes ironia sobre la gota de míster Chamberlain. Vivim una època de virilitat, de dinamisme, d'exigència espiritual i humana. ¿Què representa la ironia davant d'aquesta veritat? Com que sofriu i plorem i blasfemem cada dia, els nostres estils, la nostra manera de dir, agafa una mica l'aire del carrer. Ja el coneixeu l'aire del carrer. Cares conegudes, rostres bells, que ja no ho són. Són inquietos, enmig de les bombes, i el trinc sordid de sirenes i ambulàncies.

¿Creieu, amic Rubió, que a tot això pot correspondre una filosofia amable? S'acosta l'estiu, que serà pròdig en emocions. Ens jugarem el tot pel tot però no ens torçaran. Tenim vida per molt temps, amb beneplàcit o sense del Comitè de No-Intervenció i les Cambres Secretes de White Hall. Londres — dieu — es mostra impossible, callat, treballador i transigent.

Per a nosaltres un dia és una nova restellera de morts, és un nou dia d'espera vana. No ens podem entendre, amic Rubió.

I si res més no, els qui encara som joves, sentim una necessitat vital indestructible: la de crear, damunt les ruïnes, un edifici sòlid, que correspongui a moltes esperances. Sense dogmatismes, ni mites que ens podrien ésser fatals, però tanmateix de cara a les masses, al poble, que ha sabut resistir i vencerà. Tots plegats caminem i girem els fulls del calendari una mica d'esma, però amb el cor fort i l'esperit obert. Ja ho veurem què en sortirà de la guerra. Però ara, ni una debilitat ni cap so de plany. No feu cabal de la manca de cortesia. Si jo tingués la propaganda de guerra a les mans faria com Wickham Steed, que tanmateix és tot un cavaller: que el contrari "pensi com jo" i amb els mitjans que sigui. Contra la guerra, la guerra.

No us prengueu aquesta carta com un gest de malhumor. Tingueu per segur el meu aplec. Però vós que coneixeu el consell de Mussolini, "cal barbaritzar-nos una mica", no trobeu estrany que nosaltres adoptem el consell escolàstic, d'antuvi viure, i viure com sigui, àdhuc sense educació!

Cordialment vostre
Fermí VERGES

FINAL D'ETAPA A MOSCÚ

La bota pogué ésser comprada a la City i l'esperó a Alemanya.

PER COMPRENDRE LA QÜESTIÓ DE TXECOSLOVÀQUIA

Races i llengües

No pas per imperialisme dels txecs, sinó per la barreja de races i llengües a l'Europa central i oriental, el problema de les minories nacionals és complicadíssim a Txecoslovàquia. No sols aquella República es compon de txecs i d'eslovacs, que són pobles germans, ans encara hi ha importants grups d'alemanys, hongaresos, rutens i polonesos.

Si mirem un mapa etnogràfic de Txecoslovàquia, trobarem, resseguint-lo d'oest a est, les següents zones ètniques i lingüístiques: germànica, txeca, polonesa, eslovaca, hongaresa i rutena.

Uns 15 milions d'habitants té avui Txecoslovàquia. La meitat, aproximadament, d'aquesta xifra, correspon als txecs. Els eslovacs són uns 2 milions. Partint del principi que uns i altres formen una unitat, tindrem que hi ha dins l'Estat, prop de 10 milions de txecoslovacs racials i 5 milions d'altres races.

Les últimes estadístiques atribueixen el 66'2 per cent de la població total als txecoslovacs presos en conjunt; el 50'6 per cent als txecs sols.

Els alemanys anomenats sudetes (nom que prové de les muntanyes Sudetes, on habiten una gran part d'ells), són 3 milions 300.000. Els hongaresos són 700.000. Els polonesos 80.000, segons les xifres de Praga, i 150.000 segons les de Varsòvia. Els rutens són uns 300.000.

Però, ¿per què va ésser constituït en aquesta forma complicada el nou Estat de Txecoslovàquia? Això és el que molta gent es pregunta. En preguntar-ho demostra que no coneix, o coneix molt poc, els problemes de l'Europa central. En els actuals moments és oportú de divulgar les dades elementals d'aquests difícils problemes.

En primer lloc, cal remarcar que és un gros error de creure que l'existència d'una nombrosíssima minoria alemanya a Txecoslovàquia és deguda a la delimitació de fronteres feta pels tractats de pau. No. La gairebé totalitat dels alemanys de Txecoslovàquia habiten la regió de Bohèmia, la més occidental i la principal del país dels txecs. I ja fa segles que aquesta regió, nucli de la nació txeca, té una part de població alemanya, el territori de la qual forma com un cinyell entorn del territori bohemí dels txecs.

El cinyell alemany que volta Bohèmia pel Nord, l'Oest i el Sud, és un efecte de les antigues invasions dels alemanys en el territori històric dels txecs i dels procediments d'opressió que contra aquests van ésser utilitzats per les autoritats centrals de la monarquia dels Habsburg.

Durant molt de temps, els txecs van ésser dominats i oprimits per la minoria alemanya, que comptava amb l'ajut de Viena. Aleshores els txecs no tenien cap dret nacional, i llur idioma va estar a punt de desaparèixer, suplantat per l'alemany. I ara que la majoria txeca té la part més important en el govern del país, tal com li correspon, reconeix a la minoria alemanya amplis drets, i fins li ofereix participació en el govern general. A despit d'això, els sudetes criden, xisclen i esvaloten i es presenten, d'acord amb els nazis del Reich, com a pobres víctimes de la imaginària opressió txeca. No hi ha cap dubte, però, que es tracta d'un simple pretext per a donar lloc a Hitler per a continuar realitzant els seus sinistres plans a l'Europa central i oriental.

Els millors coneixedors dels problemes nacionalitaris d'Europa saben que el liberalisme txec s'aplica lleialment a les minories de la República. En un escrit publicat recentment a "The Times", diu Wickham Steed: "El govern txecoslovac ha tractat sempre els sudetes alemanys molt millor que cap minoria ètnica no fou tractada en els altres països de l'Europa central i sud-oriental, Alemanya i Itàlia incloses."

¿I per què hi ha 700.000 hongaresos dins Txecoslovàquia? La contest és la següent. Perquè al nord de l'antiga Hongria, els hongaresos o magiars, que seguien una política tan absorbent i imperialista com els alemanys, s'havien infiltrat en el territori d'Eslovàquia, i molts d'eslovacs van haver de refugiar-se a les muntanyes de llur país, d'on han anat descendint posteriorment cap a la plana. I així s'han format comarques mixtes d'eslovacs i hongaresos. La minoria hongaresa, però, té reconeguts drets nacionals que Hongria mai no havia volgut reconèixer als eslovacs.

Pel que toca a l'existència d'una minoria polonesa a Txecoslovàquia, hem de dir que és deguda a la barreja de nacionalitats al ducat de Teschen, i que la frontera actual per aquell cantó va ésser assenyalada per la repartició territorial que d'aquella comarca va ésser feta l'any 1920.

Finalment, direm que la Rússia o Rússia subcarpàtica formava part del reialme d'Hongria, la qual tractava durament els habitants d'aquella. En passar a Txecoslovàquia, va millorar de situació, i la Constitució de la República li reservà un règim d'autonomia regional.

No volem significar amb això que portem explicat, que tot sigui perfecte a Txecoslovàquia en la qüestió de les fronteres i de les minories. Sostenim, així sí, que en aquelles condrades la perfecció no és possible i que la solució que representen l'existència i el règim de la Txecoslovàquia actual, és la més liberal i la més justa de totes les solucions realitzables que hom pot imaginar. Per això és fals de dir que els alemanys de Hitler i de Henlein volen adobar la situació de l'Europa central. Allò que volen és espantar-la del tot i instaurar una "Mittel-Europa" germànica i germanitzadora, com a etapa de la conquesta de l'Est.

A. ROVIRA I VIRGILI

TOT ESCOLTANT LA VEU DEL MESTRE

FELIP PEDRELL, CREADOR D'«ELS PIRINEUS» FIGURA PREEMINENT DE LA MUSICA CATALANA

Fa prop d'una cinquantena d'anys, la música que es produïa a Espanya era d'un valor molt relatiu. La veritat és que el millor que es produïa era alguna que altra sarsuela i, així sí, immillorables partitures de "género chico" madrileny.

Enmig d'aquests panorama, aparegué la figura de Felip Pedrell, figura preeminent en la cultura musical, que defensà aquelles arrels musicals tan nostres de la infància que anava a podrir-les. Pedrell podrà ésser un gran compositor, però el que d'ell val és la tasca de musicògraf. En un altre ordre d'activitats, és comparable amb Menéndez i Pelayo.

L'autor de la "Hispaniae Schola Musica Sacra" creia en l'insuperable valor del que brolla de l'originalitat i allunyava tot el que creia producte de l'artificiositat. Si en els anys joves de Pedrell la majoria dels nostres músics no llegien res, el gran mestre tortosí llegia per tots.

Però no es trobava en ell l'erudició solament, tot i ésser aquesta tan portentosa. Per mi, valia encara més el seu criteri. Pedrell no anava als manuscrits a la recerca de troballes per vanitat de musicòleg, sinó a ressuscitar composicions i edats. Tenia, com Menéndez i Pelayo, la facilitat i la felicitat de les descobertes. Pedrell va comprendre i sentir la música antiga amb una perspiciació inigualada. És possible que tant ell com Menéndez i Pelayo conservessin alguna cosa del Tostado i del Brocense, i no fóra estrany que en la visió de l'art musical "arqueològic", Pedrell arribés prop d'aquell Gustav Flaubert que en somnis va veure l'heròica batalla de les Termòpiles. No em sorprendria gens que Pedrell hagués "parlat en vida" amb Palestina, Victòria, Cabezón, Brudieu i Morales.

L'autor de la partitura d'"Els Pirineus" — el "Pròleg", darrerament escenificat pel que signa, en el Gran Teatre del Liceu — havia llegit clàssics, romàntics i moderns, nacionals i estrangers, amb criteri propi i pel seu compte. Cas extraordinari pel país i per l'època. Per això els seus estudis, de primera mà, independents, tenen una doble valor: ultra l'intrínsec, el de l'originalitat.

Val la pena que escolteu la veu de Pedrell.

Pedrell es troba, una tarda d'hivern — gener del 1902 — inaugurant el curs de conferències d'aquesta "Associació Wagneriana de Barcelona" que tant ha fet per la cultura catalana. L'entitat tot just porta dos mesos d'existència i es troba allotjada al carrer de la Canuda, on avui hi ha la Sala Moxart.

Hi ha gran interès a escoltar la seva conferència. Fa tant de temps que no n'ha donada cap! Abans d'aparèixer Pedrell, veïeu Joaquim Pena, ànima de l'entitat i cridat a portar tot un moviment

musical i cultural que per sort encara dura. També hi són el poeta Jeroni Zannó, Lluís Millet, Enric Granados, Isaac Albéniz — en una mà, un barret de mitja copa i en l'altra, un havà apagat —, Salvador Vilaregut, el mestre Francesc Alió i el seu amic el barretaire Coutier, el doctor Lluís Sunyé Medán, Joan Gisbert — com podia mancar-hi "lo" tortosí Gisbert si parla "lo" Pedrell? —, el pianista Ferran Via, l'enginyer Fortià Vilaseca, Olaguer Junyent — que acaba de presentar-se al Liceu, amb un decorat per a "La posta dels déus" — Domènec Espanyol — que ja està empençant un llibre que s'anomenarà "Parsifal considerat com apoteosi de la religió catòlica" — Mas i Seracant, el nostre gran Joan Maragall, Alexandre de Riquer, Joaquim Borralleras — que estudia per metge —, Josep Maria

Roviralta — que tira per enginyer —, els germans Uriac, Josep Maria Segura Tallien — aleshores repòrter a "Las Noticias" i que acabà éssent baríton de molta fama i actuant en els millors teatres del món —, el malaguanyat Sans Rossell, el catedràtic i violinista Lauro Clariona, el plorat Mestre en periodisme Miquel Sants Oliver, l'artista Bonnin, el mestre de cant Antoni Colomer, la liderista Carme Amat, Carles Folch, Amali Prim, el poeta Ramon Vives Pastor, Frederic Santasusagna, l'avui doctor Francesc de A. Sentinyà, els catedràtics Antoni Rubió i Lluch i Jordà d'Urries, el pobre Josep Maria Ballvé i tants i tants d'altres.

La veu de Pedrell s'aixeca:

LES CASTES

De totes les divisions dels homes en classes socials, la més concreta i la que es podria dir la clàssica, si no fos nascuda en terres que no han arribat mai a les formes definitives dels productes de l'esperit humà, perquè, com diu molt bé Hegel, no van passar del simbolisme que ell defineix dient que és la superioritat de la forma sobre el fons, és la que va donar l'Índia, dividint els homes no sols en classes socials, sinó en castes. Si la classe social sembla una divisió més o menys artificial i superficial o més o menys passatgera, basada en contingències, la casta té el to del definitiu i sembla que estigui tan arrelada a la carn de l'home com les races i fins com les espècies entre els animals, els protozoaris i els vegetals.

Castes vol dir distinció essencial, radical i definitiva entre els homes, no separats per contingències i accidents, sinó per la llei de la necessitat i de la substància. No per convencions humanes sinó per la naturalesa o per causes divines.

No cal dir el sentit d'injustícia humana i social que té la concepció de la vida que creu que hi ha diferències tan fonades entre els homes, que permet dividir-los en castes tancades per "in eternum", que deien els latins, elevant definitivament els uns i enfonsant també definitivament els altres sense esperança de remissió.

I amb tot, el fet que les diferències entre els homes, sistematitzades per l'Índia de les lleis de Manú, són, en efecte, tan fonades que els fan semblar i fins efectivament ésser d'una casta diferent, és un fet malauradament molt cert, que el podem observar cada dia i experimentar sempre veient conviure al costat de certs vells capaços de la major cultura, cervells incapaços d'assolir-la ni el seu grau més ínfim. Tal com en l'escala de la vida o escala ontològica, hi ha quatre graus que no sols agrupen els éssers, comprenent els vegetals, els protozoaris, els animals i l'home, i aquests tres primers graus estan dividits en espècies superiors i inferiors. No sols els salvatges i les races més o menys endarrerides o degenerades; al costat de les més civilitzades, sinó en un mateix poble civilitzat, veiem clar que hi ha homes radicalment diferents, que comparats entre ells, semblen evidentment de castes tan diferents com les concebudes per la naturalesa, que diuen que és tan sàvia.

Sembla, doncs, que davant d'aquest fet que hom ha de reconèixer com a cert, l'Índia tenia tota la raó quan organitzava la societat humana en castes, però per altre cantó, com ja hem vist, ningú no pot negar la injustícia que aquesta organització social representa. L'explicació d'aquesta contradicció consisteix a dir que si, en efecte, els homes són tan diferents els uns dels altres, com hom ho veu entre els mateixos germans d'humanitat que ens voltem, que en el fons arriben a ésser castes diferents, l'equívocació no està a creure que hi hagi castes, sinó a creure, com l'Índia que aquestes castes siguin fixes, com les espècies vegetals i animals, o com les que va somniar Nietzsche, en tenir la concepció del superhome.

Les castes, en lloc d'ésser quadres humans emmarcats per sempre en un mateix marc, són mòbils, perquè el fill d'un home inferior, pot ésser més que el fill d'un home superior, com el fill del superior pot ésser pitjor que el fill de l'inferior. La intel·ligència, la sensibilitat i la voluntat, encara no han conegut l'equitat que els partidaris de la repartidora prediquen. Si tots els homes nasquéssim iguals als

pares, aleshores la concepció social de l'Índia, seria definitiva i hauria d'ésser imitada per tots els pobles del món com l'art grec, el dret romà i la ciència catalana.

La naturalesa, en efecte, dona castes, però en lloc de donar-les destriades les dona barrejades. Creant els homes diferents distribuïts efectivament en homes, no solament de diverses aptituds, sinó en superiors i inferiors, els barreja de tal manera els uns amb els altres fins dintre d'una mateixa família, que el legislador no té manera humana d'agrupar-los, com va reconèixer el dret romà que, com el grec, va haver de legislar sobre els principis de l'esclavitud, pròpia, no d'aquests dos pobles, sinó d'aquells temps, i portat a la paradoxa ètica d'Aristòtil, que dient per un cantó que l'esclavitud és obra de la naturalesa, per altre cantó admet la llei de l'alliberament que convertia els esclaus en homes lliures. Les castes hi són, però en confusió i en voler donar-los ordre i estabilitat, aleshores en lloc de resoldre l'ordre social hom crea un desordre més essencial, perquè col·loca en castes o graus diferents als homes que són més iguals i en graus iguals als homes que són més diferents.

Així com entre els vegetals, els protozoaris, els animals, els homes i els àngels, que són els esperits purs, absolutament separats de la matèria, que han passat per aquests quatre graus que ara passem nosaltres els que vivim i hem nascut per morir, hi ha una barreja definitiva, assenyalada pel naixement i la mort, que marquen el tràspàs d'un grau a l'altre, posats com a guardians a les portes de la vida i de la mort, dintre del grau humà el naixement és la porta oberta que deixa entrar i sortir éssers inferiors dels superiors i viceversa.

En els tres graus inferiors de l'escala de la vida, aquesta irregularitat no hi és mai, fins al punt que podem dir que estan ocupats per veritables castes, perquè d'un organisme superior en surt sempre un organisme superior, i d'un inferior un inferior. Ni d'un elefant en surt una formiga, ni d'un cuc de terra una àguila del cel. En canvi, entre els homes, d'un geni en surt un home vulgar, i d'un home vulgar un geni. La diferència entre els éssers dels graus inferiors i l'home del quart grau, no consisteix, doncs, en que no estigui dividit en castes sinó que en els graus inferiors aquestes castes estan classificades per la mateixa naturalesa que les dona i entre els homes estan barrejades també per la naturalesa, sense que ningú les pugui incloure en agrupacions perennes que formin unitats naturals com les espècies.

Si en aquests tres graus inferiors les castes hi són marcades, perquè la transformació de les espècies costa segles de durada i en el grau humà, aquestes castes s'esborren per confondre's, en raó directa del grau de civilització, perquè com més civilitzat és un poble o una raça, més presenta la confusió de castes, sabem que en el grau angèlic, coronador de la vida després de la mort, desapareixeran no sols les castes, sinó la confusió, que regna entre els homes, perquè allí, essent tots esperits purs, serem absolutament iguals i trobarem al cel la igualtat somniada en la terra.

Francesc PUJOLS

"A una de les contingències més agradables que de vegades, no sempre, poden presentar-se en la vida d'un artista, dec la grata satisfacció de trobar-me entre vosaltres, en l'entranya de la pàtria amada."

El Mestre va parlant i el fil de la seva veu desapareix de tant en tant. Però després aixeca les mans i exclama amb veu més sencera:

"Per això no és de més comentar la superior divinitat de Goethe, dirigint-la, naturalment, als pessimistes que tan sols saben cantar hosannes a qualsevol temps passat, no millor, és ben cert, que l'actual: o als jeremias, eterns lamentadors dels presents (pessimistes de pitjor qualitat que els altres), inèrcies del poder humà, tan pobres d'energia com raquítics d'esperit."

No és possible descriure l'efecte que tal declaració produeix entre l'auditori de la "Wagneriana".

En Felip Pedrell, vellet de barba d'argent, amb veu suau i to de dolç seny, continuà dient:

"Les clares visions de Goethe es fixen amb certa mirada en aquells dos pals regeneradors d'atracció del món de l'art i davant d'un d'ells, que representa un ideal ignominiosament oblidat, ¿qui no té en els seus llavis una paraula d'exercitació contra aquell humanisme del Renaixement que tracta de bàrbar a Palestrina a poc de tancar els ulls el príncep de la música? ¿i qui no es condol davant de l'oblit criminal en què diverses generacions de la mateixa Alemanya tenen el músic més creient dels temps moderns, l'admirable Bach?"

Donava força a les alegacions, el crèdit d'energia, de sinceritat i de rectitud de tot el que Pedrell tan bellament anava dient, tan bell com fonament pensat. Un moment d'espectació. El musicògraf roman un instant immòbil, rígida. Tot d'una, aixeca el cap, i dels seus llavis brollen aquestes paraules enceses:

"L'artista modern, atent a les veus dels pobles, ha trobat en la cançó popular — la reintegradora de la consciència de les races — els principis damunt dels quals cada nacionalitat funda el seu drama líric, canviant la seva primera essència en pur element dramàtic."

El Mestre Pedrell parla de nacionalització i de la grandiloqüència de construcció polifònica de l'abulés Tomàs de Victòria. En escoltar aquest nom, els ulls de Lluís Millet, l'esperit del nostre "Orfeo Català", s'illumina.

El musicador de "Els Pirineus" i de "La Celestina" es troba a punt d'enllestir la seva conferència i disposa en les ànimes dels oients aquest llegat espiritual:

"Recordeu-vos de la nostra música nacional i populars, oh, músics del nostre país! Ella us guarda i us crida amb veu imperativa i afectuosa." I afegeix: "Vulgaritzeu Wagner, i com ell els grans mestres de totes les grans escoles i de totes les èpoques i de tots els temps; i aquells altres grans, els anònims, els infinitament petits, però grandíssims i excelsos custodis de l'ànima nacional. Els bots vells rebran la pura substància de l'obra que aneu a emprendre amb l'empenta i gallardia que mereix tan bona causa. Per tal motiu ens és permès beure en vas propi. Aixequem-lo, doncs, i bevem a la prosperitat i significació de la nostra obra."

En aquesta renovació del "Pròleg" de la Trilogia catalana "Els Pirineus", en l'escenari del Liceu, tinguem un record per aquest antecessor dels estudis musicogràfics, que ens va llegir un món de músics que no hem conegut, però dels que hem rebut sonora vida.

Rafael MORAGAS

ELOGI DE LA 43 DIVISIÓ

(Ve de la primera pàgina)

als ulls de tota la humanitat com l'essència de la valentia, de la combativitat, de la resistència i del persistent amor a la llibertat que posseeixen tots els espanyols; no és debades que la 43 Divisió reuneix homes de totes les nacionalitats hispàniques i que els soldats d'avui procedeixin de les més diverses professions, des de l'advocació fins a la mecànica passant àdhuc per la clerecia.

L'elogi que es tribuï a la 43 Divisió és un elogi adreçat a tot l'Exèrcit Popular de la República. I, contràriament, tota lloanca a l'Exèrcit de la República o a les seves unitats és sempre, en aquests moments, un elogi de la 43 Divisió, esdevinguda símbol de les virtuts hispàniques i de la potencialitat d'aquest nostre exèrcit sense castes ni privilegis i exemple de tenacitat i resolució per a tot el món en aquests instants tan greus per a la pau.

J. ROURE-TORENT

MES ASPECTES DELS «QUATRE GATS»

PERE ROMEU, «CABARETIER»

En Pere Romeu, alt, esprimatxat, bru, sec, amb fenomenal dentadura capaç de fer destroces per mica que hi posés el coll, que li podia posar perquè el tenia molt llarg, es féu notar de seguida, i va donar el cop, amb les seves sensacionals armilles, fetes per En Soler, que, d'aquesta feta, passà a ésser el sastre de la casa. Tothom se'n féu fer, i com que els capitalistes no abundaven entre la concurrència, va efectuar-se el pagament amb dibuixos o pintures, negoci que si bé de moment deuria resultar al sastre poc productiu, més endavant se'n va rescabalar, sobretot quan En Picasso li pagà les seves armilles fent-li el seu retrat i el de la seva muller, que li

compàs dels acudits d'aquells pollastres majors, però que, de mica en mica, aixecaren la cresta i feren la pols als grans.

Amb tot, la influència d'aquests sempre perdurà gràcies a la joventut eterna d'En Rossinyol i de l'Utrillo, iniciador de la revista «Quatre Gats», amb dibuixos d'En Cases i de tots els assidus concurrents a la casa. Aquest periòdic acabà de publicar-se el 25 de maig del 1899, començant aleshores a viure el seu successor «Pèl i Ploma» el 3 de juny del mateix any. A l'última plana figurà sempre l'anunci de «Els Putxinells», amb dos retrats de Pere Romeu, però al següent any desaparegué, la qual cosa vol dir que els «Quatre Gats»

Fruit també d'aquest cenacle, fou la popularitat d'En Xenius i de «La Ben Plantada». Allà, encara, l'Eduard Marquina llegí els seus primers versos. Allà, s'iniciaren En Biosca, En Sucre, l'Eveli Torrents... Allà, es feren exposicions: d'En Casas, d'En Rossinyol, d'En Picasso, la dels repatriats d'En Nonell, una de l'Opisso, una altra d'En Gosé... I d'En Dalmau, d'aquell Dalmau de les «catacumbes», el plorat Dalmau, el nostre patriarca de les barbes llargues, protector de totes les audàcies artístiques... Allà també nasqueren les misterioses i apocalíptiques «Multituds» de l'Ainaud, més tard capítol de «Els Negres».

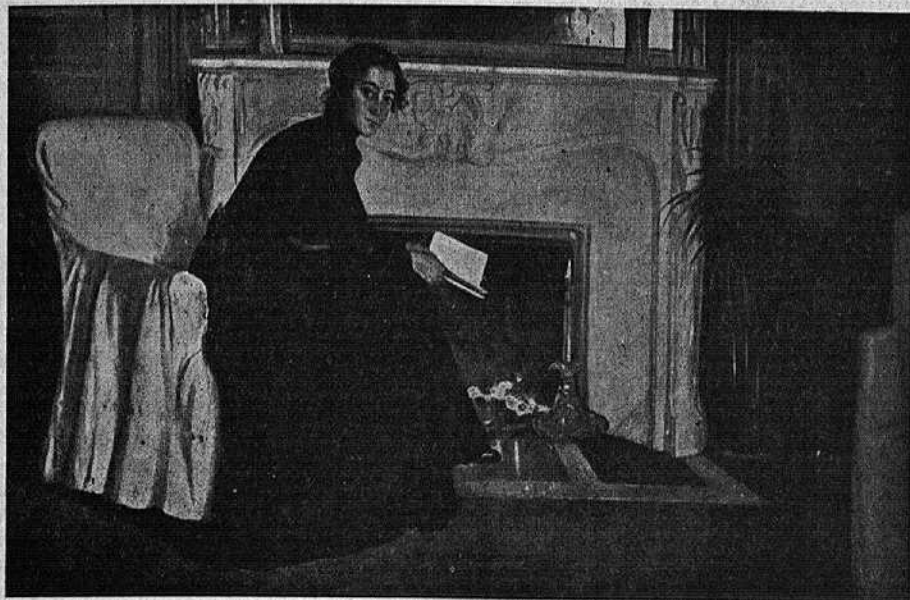
Magna i memorable en els annals dels «Quatre Gats», fou la gesta que organitzà l'enyorat Dalmau arran de la seva exposició. Es repartiren doscents bitllets, l'una meitat de cinc pessetes i l'altra de dues. Com a agraïment als possibles benefactors seus, el generós Dalmau els donava un tast del seu art: en comptes d'un bitllet els regalava un original, un paisatge corresponent als més econòmics i un capet acolorit per als de més preu.

Bon compromís va contraure! Després de confeccionar cinquanta paisatges, ja no podia més. Va haver de demanar ajut. I amb el bo de Sebastià Junyent i En Guerrero, que esdveingué després miniaturista, feren una excursió a Sant Medí, i espigolant d'ací i d'allà improvisaren una nodrida col·lecció de paisatges que permeté al pobre Dalmau de sortir del compromís. Els capets els féu l'interessat, i els signà tots després d'haver-los retocat, per tal com, amarat d'honradesa, volia donar-los a tots ells el seu segell personal. Un company molt elxerit s'encarregà de col·locar-los gairebé tots, i el dia de la festa es despatxaren els restants.

Arribà, a la fi, aquest dia tan esperat, i s'estrenà amb tota solemnitat, en honor al company, una peça de putxinells titulada «Mis Nelly o l'hostal de Sant Corneli», que tingué un èxit delirant, i quedà de repertori, representant-se des d'aleshores nombroses vegades. En Junyent, que havia de dirigir la paraula al públic, estava tan emocionat, que no pogué pronunciar un mot, i aleshores En Dalmau, arreconant amb esforç la seva proverbial modestia, que li havia fet delegar la paraula a En Sebastià, i traient aquella empena que li havia de fer realitzar més tard coses tan

grans, es dirigí a la multitud que l'aclamà, enardida. En passar comptes, En Dalmau es va trobar amb tants diners que apretà a córrer i no parà fins a... París. Detallar altres festes celebrades als «Quatre Gats» seria cosa de mai acabar. La transcrita ja dóna idea del bon humor que imperava en aquella casa, de la qual eren també concurrents la colla de Manuel Alfonso, ànima de la revista «Auba», de la qual eren col·laboradors el meu germà Jo-

també moltes estones als «Quatre Gats». I En Gual, amb la seva literatura morada i les seves ninfes que arrufaven el nas davant de místiques flors. I En Viura, amb la seva virginal cabellera i els seus somnis delirants i les seves espeterrants corbates... Dels «Quatre Gats» sortí també aquella apoteòsica cavalcada de Carnestoltes, organitzada pels «Llucs» capitanejats per En Víctor Masriera, composta d'una monumental ceba, sostinguda per esblaimades nimfes embolicades en esplèndides túniques de llustrina morada, decorades amb simbòlics motius, amb el rostre del mateix color i opulenta cabellera de tires de paper recargolades, i escortades, aquestes nimfes, per in comptables companyes agitant místiques flors, les unes, i repartint saboroses

ROSSINYOL: LECTURA ROMANTICA

van resultar més tard dos exemplars dels més estimats de l'Època Blava, pels que se n'arribaren a pagar preus molt alts.

Tornant a En Pere Romeu, abans d'ésser «cabaretier» barceloní, ho havia estat a París, a «Le Chat Noir», al costat del famós Bruant. D'on va treure els cabals per a muntar el cabaret del carrer de Mont-Siò, els memorables «Quatre Gats», no se n'ha pogut saber mai res; el que si podem dir, és que va trobar de seguida l'ajut de la plana major, o siguin els patriarques de la bohèmia barbuda i pipadora barcelonina: En Meifren, En Casas, En Rossinyol, l'Utrillo, En Pichot i En Gay, el músic. Sembla que la iniciació de l'amistat de Pere Romeu amb els «barbutos» tingué origen en certs records infantils d'En Casas, el qual, allà a Castellterçol, en les seves corries d'adolescent, va sorprendre el «fashionable» Romeu en plena apoteosi pictòrica, autor d'unes llampants teles, dignes del seu monumental capell i de la seva enlluernadora xalina. En restà tan meravellat, el xirri Ramonet, que des d'aquell dia seguia En Romeu per tot arreu i fins li duia la capsa dels colors, i qui sap si d'aquesta feta arrencà la decidida vocació del futur pintor, i fou l'origen de la bona acollida que En Pere Romeu merescué dels companys d'En Casas, influïts per la romàntica relació que aquest féu dels seus llunyans records infantils.

A l'ombra dels patriarques començà a aplegar-se tota la llocada modernista, que, de moment, com els pollets, es movien al

haviem passat a millor vida. No cal recordar la influència que el «Pèl i Ploma» exercí damunt la vida artística barcelonina.

La tradició pipadora era la marca de la casa, i tot bon client deixava, amb el seu número corresponent, la seva pipa de guix en el forat d'aquell adminicle que hi havia a la sala, semblant al que serveix per a guardar els tovallons en les fondes de sisos. Hi havia subjecte que es fumava la seva, en intervals llargs i amb els ulls plorosos, perquè només era allà que feia fumera... ¡Hauria estat tan mal vist si hagués dit que el tabac de pipa el marejava!

Amb això, vingué l'època gloriosa del gran Picasso, el pontífex màxim de la joventut colla, amb tot el seu seguici gloriós, en el qual figuraven l'insuperable Ramon Raventós, un dels escriptors i humoristes de més nota, que immortalitzà més tard el pseudònim de «Moni» a «Papitu» i a «L'Esquella», amb el seu germà que fou després un metge molt distingit; l'escultor Mateu Soto, també amb el seu germà En «Patas», del qual MERIDIA s'ocupava darrerament arran del seu traspass, i al qual Picasso posà el motiu de «Patas» per la seva gràcia en ballar flamenc, habilitat que lluita sempre a la sala interior, en la que tota aquella joventut es podia expansionar amb més llibertat. Hi havia també En Manolo, el gran Manolo Hugué, que treballava aleshores a la fundició Masriera. Les úniques escultures amb què podia desfogar-se en aquell temps eren les que tothom coneixia, fetes de mantega i nata, i exposades en una lleiteria del carrer Nou, on tenia la seva xicota. Aquest bohemi facciciós exterioritzava les exuberàncies del seu sentiment amb un devassall de «Granadinas» i «Soleas» i era l'home més xistós que s'ha conegut. Venien després el pintoresc Juli Vallmitjana, el dels gitanos, el simpàtic Vidal Ventosa, fundador impagable de «El Guyaba», l'ànima del qual fou l'insigne doctor Borralleres. Seguien a continuació el popular Opisso, l'escenògraf Rocarol, molts altres encara, i de tant en tant, En Gosé, que per la seva qualitat de dibuixant de «La Saeta», setmanari burgesament pornogràfic, era mirat per tothom de reüll, fins que, fastiguejat i avorrit, es retirà.

París era la meca espiritual dels artistes d'aleshores. Tots en parlaven amb entusiasme, sobretot En Canals, que en tornà amb una bella companya rossa, de tan escaient figura, que En Mir, entusiasmada, li féu el retrat, amb quatre tocs de cadmiu per assenyalar els cabells. Aquest retrat va ploure tant, que el penjaren a la sala gran dels «Quatre Gats», però l'endemà ja havia volat.

LA PINTURA FRANCESA A SUÏSSA

Tots els diaris i revistes parisiens no han acabat encara de parlar de l'exposició dels quadres francesos del segle XIX manlevats per la galeria «Beaux Arts» de París a col·leccions helvètiques.

Aquesta manifestació prova, alhora, la importància dels intercanvis artístics franco-suïssos, organitzats per Charles Montag, que prepara una fastuosa exposició Delacroix a Zurich, l'expansió mundial de l'art francès i el gust dels amateurs suïssos en l'adquisició d'obres mestres de la pintura de la República veïna. No cal oblidar que les cent trenta-quatre teles tramesses a París des de Suïssa per unes quantes setmanes, pertanyen, menys algunes rares excepcions, no a museus, sinó a amateurs més aviat modestos que, pel sol amor de la pintura i per a adornar llur llar, són els propietaris d'obres que, fins a aquests últims anys, les comissions i els funcionaris francesos de Belles Arts es negaven a adquirir. Per aquesta raó, el títol d'aquesta exposició hauria d'ésser, com suggereix un crític, «La pintura francesa en les llars suïsses», i això hauria estat excel·lent per tal de significar el fervor i la paciència que presidiren a la formació d'aquest conjunt.

«Catalunya: testes de la terra»

Estudis al natural per LLORENÇ BRUNET

El professor de dibuix i pintura Llorenç Brunet ha publicat una col·lecció d'estudis al natural titulada Catalunya: Testes de la terra, precedida d'un pròleg-comentari signat per Guerau Mutgé i Saurí.

Llorenç Brunet, retratista fidel, dibuixa d'una manera inconfusible. Els seus apunts són fets d'un pacient teixit de ratlles, que donen els trets, la minuciositat dels detalls i la semblança gràcies a un joc de clars i obscurs. Llorenç Brunet cerca fesomies agudes, i fa ressaltar-les premeditadament.

L'àlbum Catalunya: Testes de la terra conté un gran nombre de testes catalanes de les més diverses comarques catalanes. Des dels pagesos del Camp de Tarragona i el Baix Ebre, fins als d'Andorra, el Pallars i l'Empordà; des del pescador de la Costa Brava fins al peixeter de Badalona; des de la padrina de Vic fins a la camperola del Vallès; des de l'hortolà de La Noguera fins al tragner del Montseny; des del mestre de minyons poblerí fins al melonaire valencianet que mercadeja a Barcelona; des dels camperners als alcaldes rurals; des dels tipus normals fins als éssers més exòtics; des dels captaires fins als rics pagesos, desfilen per l'àlbum de Llorenç Brunet.

L'estil característic d'aquest dibuixant es mostra íntegrament en l'obra. La seva força interpretativa de retratista realista, desenvolupada amb una tècnica especial, no es troba absent de cap dels apunts.

Aquesta exposició suïssa de la Pintura francesa al segle XIX és l'èxit perfecte d'un organitzador tenaç, Charles Montag, en aquesta primavera tèrbola tan poc propícia als intercanvis culturals.

Evidentment, és menys rica — fins al 1870 — que les col·leccions del museu del Louvre, però, en tres sales, era impossible de fer per al profà un resum més convincent i, per al visitant entès, més ric en ressurreccions inesperades que aquest compendi de setanta anys de geni francès.

Totes aquestes obres rares i aquestes obres mestres sovint oblidades mostren, en efecte (amb la sola llacuna de Seurat-Signac), l'encadenament tan lògic dels mestres que van de Corot i Delacroix a Toulouse-Lautrec, entre 1830 i 1900. Per tant, aquesta exposició hauria de contribuir molt a la iniciació artística de les masses populars si els fos fàcilment assequible. Aquestes masses trobarien en ella la clau d'allò que, temps enrera, en la pintura contemporània, podia fer-les l'efecte d'anomalies, per tal com l'art d'avui més estrany i aparentment més bàrbar té per origen Delacroix, Corot, Courbet i Daubigny, Millet, Guys, Manet, Renoir, Cézanne,

Monet, Pissarro, Sisley, Gauguin, Van Gogh i Toulouse-Lautrec, reunits en aquesta exposició, cadascun amb un nombre important de pintures.

Només corresponia als organitzadors de fer participar David, Ingres, Géricault a aquesta festa francesa, però aquests semblen haver volgut demostrar que Delacroix, més que cap altre, tingué el presentiment dels problemes cromàtics que feren d'ell el precursor de l'impressionisme i de les seves prolongacions (part capital d'aquesta exposició) com en foren els iniciadors espirituals Corot, amic de la mesura i de la veritat, i Courbet, pintor del poble de la vida moderna.

A menys d'ésser admes a casa de certs col·leccionistes francesos, és impossible en aquest moment, de tenir en una altra banda que a la galeria «Beaux Arts» una idea tan precisa d'allò que foren en particular Cézanne i Renoir, representats amb tanta diversitat, i de sentir amb tota la intensitat que mereixen la poesia a l'estat pur i l'originalitat pictòrica més viva de l'art francès.

M. R.

UN CÉZANNE DE LA COL·LECCIO A. HANHLOSER, EXHIBIT EN L'EXPOSICIO DE «LA PINTURA FRANCESA A SUÏSSA», QUE TÉ LLOC A PARÍS

UN CARTELL DE RAMON CASES, EN EL QUAL TRIOMFA LA POPULAR SILUETA DE PERE ROMEU